

З НАДІЄЮ БУТИ ПОЧУТИМ...

Віктор Петрович АНДРУЩЕНКО (1949 р. н.) – доктор філософських наук, член-кореспондент НАН України, академік НАПН України, професор, заслужений діяч науки і техніки України, лауреат Державної премії України у галузі освіти, ректор Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, Президент Асоціації ректорів педагогічних університетів Європи, перший віце-президент Спілки ректорів вищих навчальних закладів України, віце-президент Оксфордського клубу ректорів Європи. Автор більш як 700 наукових праць, серед яких 30 індивідуальних та близько 50 колективних монографій, підручників, навчальних посібників.

Презентація першого (2011) і другого (2013) видання книги в університетах Польщі, Німеччини, України та інших країн європейського простору освіти, її предметне обговорення в середовищі педагогів, науковців і політиків дозволяють зробити висновок про те, що завдання підготовки нових поколінь до життя разом в єдиному Європейському Домі не тільки не зменшується, але навпаки — загострюється, стає ще більш актуальним і невідкладним. Проблеми, вирішення яких покладається на плечі нашого покоління, а особливо — на плечі вчителя, діяльністю якого зростають знання, компетенції, цінності, не тільки не зникають, але стають ще більш нагальними, необхідними.

Ще три—чотири року тому ми з оптимізмом і гордістю говорили про відкритість Європейського Дому, гармонізацію цінностей та привабливість європейських стандартів, перспективи демократизації міжнародних відносин і новий європейський світ, який вибудовується зміною економічних, політичних і соціокультурних реалій, употужнюється діяльністю вчителя — вихованням нових поколінь у дусі європейських стандартів та цінностей, як раптом у наше життя увірвалась ... війна. Неочікувано. Не прогнозовано. Без явних на те передумов, а тільки за забаванкою однієї людини, яка замислила “деконструкцію світу” на власний смак і розсуд.

До сих пір всі ми жили в умовах миру. Звикли до миру. У мирному контексті розвивали економіку і політику, культуру і науку.

Ми відчували себе захищеними. Подорожували, спілкувались з представниками народів усього світу. Батьки з упевненістю у завтрашньому дні йшли на роботу, діти — до школи. Війна раптово змінила весь спосіб життя, економіку, культуру, виробництво і споживання. Не стала винятком і освіта. Освіта миру зосереджувалась на обміні міжнародними науковими та культурними здобутками, толерантності та співпраці. Вона формувала оптимістично-впевнений погляд на життя, і раптом... Анексія Криму, тероризм та вторгнення колишніх “*братів*” у наші території змінює не тільки суспільну атмосферу, але й психологію кожної особистості. Змінює вона й освіту. Життєвий простір і освіту заповнили розгубленість, страх, а також агресивні екзистенції не тільки щодо безпосередніх терористів, але й до всіх “*колишніх братів*”, особливо, до держави, яка гарантувала нам безпеку і недоторканість!

Сотні, а може й тисячі загиблих, зруйновані міста і села, сотні тисяч біженців... Все це руйнує усталені уявлення про мирне співіснування і стабільність міжнародних угод та домовленостей, підриває віру молоді у майбутнє, й допоки лунають постріли, створює і відтворює атмосферу ворожості й ненависті. Ми пишаємось героїзмом наших бійців і одночасно прекрасно розуміємо, що молодь поступово зневірюється в ідеалах, втрачає цінності, за які боролись старші покоління, що освіта і виховання мають здійснюватися на абсолютно інших принципах. А це вже — виклик, не зважати на який можуть тільки невігласи.

Є й ще одна обставина, якою не можна нехтувати: вкрай низький рівень життя пересічної людини, який підштовхує її не тільки до байдужості, але й до скоєння злочину. Раковою пухлиною розповзаються у суспільному організмі такі негативи, як бідність і безробіття, корупція, хабарництво, алкоголізм та наркоманія. Десятки, а може й сотні наркозалежних дітей навряд чи почують виховне слово вчителя, а їх корумповані батьки навряд чи відмовляться від кругленьких сум, на яких вони вибудували власний добробут. Тисячі пенсіонерів навряд чи зрозуміють політику підвищення цін і замороження пенсій, падіння рівня життя, а головне — байдужість до всяк і кожного великого і, особливо, пересічного чиновника. То ж з якими настановами має постати перед учнями вчитель? З якими морально-політичними установками має зайти в аудиторію професор? У чому вони повинні переконати своїх вихованців?!

Глобалізація та інформаційна революція, війна і внутрішні негаразди, суперечності, труднощі змінюють світ так швидко, що ми — педагоги — не встигаємо осмислити ці зміни, досягнути їх філософію, перевести їх на мову освітньої політики, а далі — на мову конкретних навчальних технологій. Анексія Криму, агресія колишнього “*старшого брата*” в південно-східних регіонах України, загрози, які відлучують агресор не тільки європейській спільноті, але й усьому цивілізованому світові, спонукають кожного до нового переосмислення цінностей, місця і ролі учителя у вихованні цих цінностей, підготовки

нового учителя для об’єднаної Європи XXI століття. У новому контексті висвітлюються нині завдання та перспективи діяльності Асоціації ректорів педагогічних університетів Європи. Нових підходів потребує процес імплементації в педагогічний простір європейських країн документа стратегічного значення — Педагогічної Конституції Європи (Франкфурт-на-Майні, Німеччина). Своєрідної корекції потребують передбачені цим документом плани щодо розробки спільних програм, підручників (книг для читання), а особливо створення Міжнародного педагогічного університету (Вільнюс, 2013). Залишається без відповіді перспектива (і сама можливість) продуктивної участі в цьому процесі ректорів провідних російських педагогічних університетів.

Як на мій погляд, проблеми, які аналізуються у першому та другому виданнях книги “Світанок Європи”, стають ще більш актуальними і затребуваними. У третє видання я не вношу суттєвих змін. Об’єднання Європи, гармонізація відносин у системі Єдиного Європейського Дому, зрощення європейських цінностей, виховання здатності жити разом на засадах миролюбства та демократії, солідарності та толерантності, екологічної безпеки та безумовне дотримання прав людини є тим невідкладним завданням, на якому мають бути зосереджені сили великих і видатних політиків, державотворців, виробничників, бізнесменів, пересічних громадян, а особливо вчителя, новою історичною місією якого є зрощення, розповсюдження, виховання гуманістичних цінностей для людини і людства, крайньою мірою, у нинішніх історичних умовах — для країн і народів європейського освітнього простору.

Видатному французькому філософу-екзистенціалісту *Альберту Камю* належать такі слова: “...кожне нове покоління, яке вступає у світ, намагається змінити його. Моє покоління зрозуміло, що зробити це неможливо. Однак від цього важливість нашого завдання не зменшується: ми маємо не дати світові зникнути”. Агресія з боку північного сусіда — це загроза не тільки для України, але й для всього світу. Ядерні, хімічні, бактеріологічні і т. п. поклади зброї масового знищення можуть бути приведені в дію в будь-яку мить. Тим паче, що цю “мить” контролює психічно невіривноаженений агресор.

Зупинити агресора, відновити мир, зняти загрози для Європи і світу, відродити довіру до державних і міждержавних структур, до міжнародних домовленостей, гарантій... Це проблеми і завдання, а може й історичне покликання — всякого і кожного. Ми — педагоги — також маємо зробити свій внесок. У його основі — виховання цінностей, формування особистості нового світобачення, гармонія національної і загальнолюдської моралі, норм і стандартів людяності. З надією бути почутим я пропоную читачеві третє видання книги. Отже, “Світанок Європи”... ■

*Віктор Андрущенко (листопад, 2014 р.).
Передмова автора
до книги “Світанок Європи”*